

Култура је мој свет

Вандали су 455. године су немилосрдно разрушили Рим. Правне тековине и римски закони никада нису успели да санкционишу овај злогласни чин над културом. У складу са тиме да је Западно римско царство престало да постоји свега 21 годину касније и да је римска држава у том периоду преживљавала један од најтежих периода, то је разумљиво. Али, због чега данас људи скрнавље споменике, одбацују књиге и културу уопште? Да ли су у питању идеолошки разлози, пуко незнање или чист садизам задрљаног људског ума? Питање које је неопходно поставити: да ли је неко икада одговарао за такав чин? Да ли су ту правни лекови занемели? Ипак, коме је култура уопште потребна?

Универзална декларација о људским правима, објављена 1948. године, јасно каже у свом 22. члану да сваки појединац „...има право на задовољење економских, социјалних и културних права суштинских за своје достојанство и слободан развој своје личности“. Такође, године 2001. је усвојена универзална декларација Унеска, којом су се државе једногласно сложиле да је неопходно поштовати разноликост културног идентитета различитих народа. Свако од нас има право на културу. Када се то прочита, врло лепо звучи, али колико се људи стварно придржавају ових речи? Да ли је људима стварно важна култура или још важније, колико они поштују културу?

Године 1945. Други светски рат се завршио. Тадашњу Југославију су ослободиле Народноослободилачка војска Југославије и совјетска Црвена армија. Наредних 45 година, комунизам ће бити званична идеологија Титове Југославије. То ће бити период ауторитарне власти, слављења култа личности, али по многим и епоха напретка и развоја. Данас, многи се згрозе када чују реч партизани. Такође, ти исти се згрозе када чују да су партизани, што је необорива чињеница, ослободили Југославију. Многи данас нетрпељиво гледају према комунистичкој идеологији, што је оправдиво. Али због чега одбијамо да признамо да су партизани стварно били ослободиоци? Због идеолошких разлога? Или због тога што желимо да заборавимо комунистичку епоху наше земље? У прилог овоме говори случај од пре три године, када је на Златибору оскрнављен споменик стрељаним партизанима, које су нацисти побили након пада Ужичке републике, 1941. године. Погубна је чињеница да су челници општине Чајетина сазнали за овај чин тек након неколико дана. Наравно, нико никад није био процесуиран за овај случај. За скрнављење културног споменика, који има за циљ да ода почаст херојима. Пошто претпостављам да људи који су то урадили, очигледно нису посећивали часове историје, па не знају да су и партизани били покрет отпор, мораћу да поставим питање: „Да ли је српском сељаку, којем је земља окупирана, стварно било важно ко су четници, а ко партизани?“ Верујем да није. Било му важно да узме пушку и одбрани земљу од окупатора. Овај је споменик је пре свега антифашистички, те су остале идеолошке поделе у оваквом случају бесмислене.

Сходно томе да се вандализам сматра прекршајем, у Закону у јавном реду и миру пише да је казна између 10.000 и 150.000 динара. Са друге стране, у Кривичном законнику пише да је за дела повреда гроба, кривично дело расне и верске мржње и уништавање културних

добра предвиђена казна затвора у трајању од 3 до 15 година. Али, у складу са тиме да очигледно није важно процесуирати и казнити незнајуће вандале, може да пише да је казна и 0 динара, свакако се закон не примењује. Кривични законик рангира културна добра према њиховој важности за историју, уметност, књижевност... Посебно су на удару археолошка налазишта и нерегистрована културна добра.

Да не дођем у ситуацију да ме неко прогласи комунистом, мораћу да истакнем и друге примере скрнављења културних добара. Године 2021. непозната лица су провалила у Музеј војда Карађорђа у Радовањском лугу и том приликом су украдене две старе круне за венчање, две кубуре, пушка кремењача и Јеванђеље старо око 100 година. Са друге стране, у сред центра Београда, осванули су кукасти крстови на споменику кнезу Михаилу. Верујем да ова два случаја нису идеолошки мотивисана. Осим ако се фанатични љубитељи једне од две династије (ако они уопште постоје данас) међусобно надјачавају вандалским и криминалним чиновима. Претпостављам да је главни проблем гласних појединаца врло скромно знање историје, јер да знају да је Карађорђе подигао Први српски устанак, или да је кнез Михаило иселио последње османске војне гарнизоне са простора кнежевине Србије, никада им овакав срамотан чин не би пао на памет.

Свестан сам да је било изузетно тешко Вандале казнити због рушења Рима. Али шта данас државу спречава да реши проблем нових вандала? Због чега споменици културе, музеји нису адекватно осугирани од вандала? Због чега места као што су музеји или центар главног града нису покривена камерама, тако да су починиоци ових кривичних дела и даље на слободи. Имамо споменике који су на мети вандала. Законе имамо, али се не примењују, што и није велико чудо. Држава би требала да повећа колективну свест о важности ових културних добара. То је и култура сећања на важне личности и догађаје наше богате историје. Та култура сећања би требало да надјача било које идеолошке и сличне поделе, којима смо као нација врло склони.

Ако неко већ жели да црта кукасте крстове или пише речи мржње, можда би то требао радити на својој кожи, како би доказао своју мржњу према свему постојећем јер је она само његово власништво.

